

ALEKSANDER HARKAWY KATOWICKI DOM SZTUKI

40-083 KATOWICE, UL. ZABRSKA 5

tel./fax. +48 32 205 20 26

e-mail: polonia@polonia-art.pl, www.polonia-art.pl

**PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
PRZYZIEMIA I GANKA PLEBANI
KOŚCIOŁA PW. NAJŚWIĘTSZEGO SERCA PANA
JEZUSA W KOSZĘCINIE**

OPRACOWAŁ:

Konserwator Dział Sztuki

mgr Aleksander Harkawy

mgr Aleksander Harkawy
RZECZOZNAWCA
Ogólnopolskiej Rady Konserwatorów Dział Sztuki ZPAP
w zakresie konserwacji i restauracji malarstwa
i rzeźby polichromowanej

POZWOLENIE NR. 02/ 67. /2024
CRR. 5142.9. 2024 DP 2
di. 06.03.2024..

Wojewódzki
Urząd Ochrony Zabytków
w Katowicach
Delegatura w Częstochowie
(1)

KATOWICE/KOSZĘCIN, STYCZEŃ 2024

1. IDENTYFIKACJA OBIEKTU

Obiekt: budynek plebanii Parafii

Lokalizacja: ul. Powstańców Śląskich 15, 42-286 Koszęcin

Czas powstania: 1899r.

Autor: nieznan

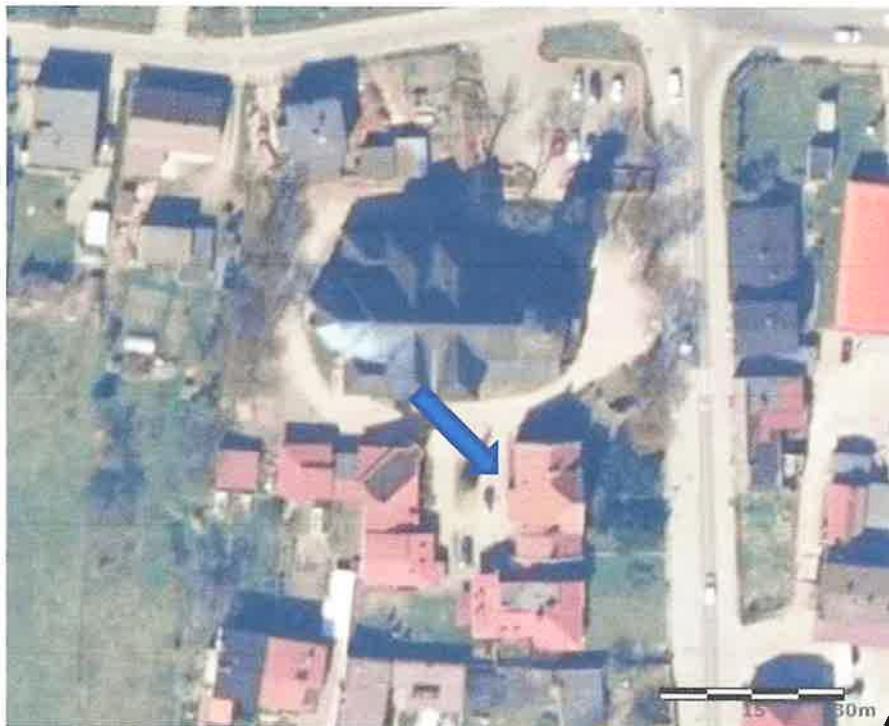
Materiał i technika wykonania: budynek murowany z cegły pełnej, na podmurówce z kamienia, tynkowany, kryty dachem wielospadowym z poszyciem wykonanym z blachy.

Zakres ochrony konserwatorskiej: plebania wpisana przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków do rejestru zabytków pod numerem; A/650/2020 (dawn. A/577 - woj. częstochowski)

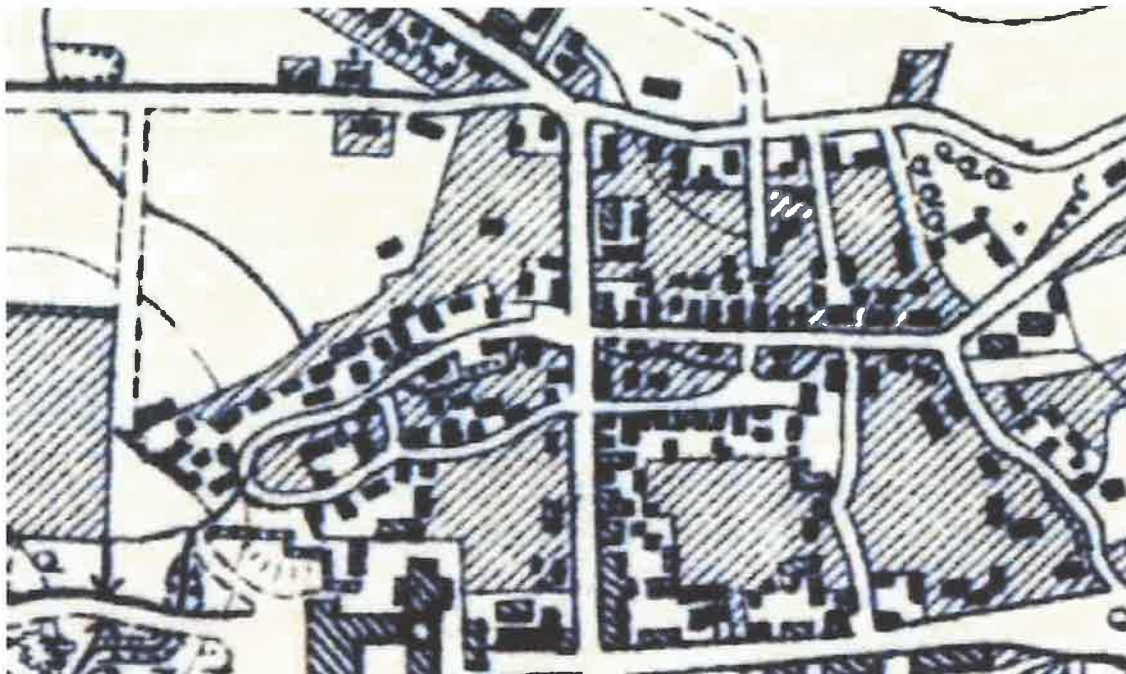
WPIS:

Zespół kościoła parafialnego pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Koszęcinie, w skład którego wchodzi budynek kościoła i plebanii (ul. Powstańców 15); ochronie konserwatorskiej podlega:

- budynek kościoła parafialnego,
- budynek plebanii,
- teren obejmujący działki o numerach ewidencyjnych 2153/658, 1592/661, 1597/661 (obręb KOSZĘCIN, gm. Koszęcin, pow. lubliniecki).

Fot. 1. Fotografia satelitarna. Lokalizacja budynku parafii.

Fot. 2. Mapa z 1886 roku. Teren przed zabudową.

Fot. 3. Mapa z 1912 roku. Zaznaczono miejsce lokalizacji plebani.

Historia i opis obiektu: Budynek plebani zbudowano W 1899 roku. W latach 1906–1908 zbudowano murowany kościół według projektu arch. Ludwika Schneidera, który został pobłogosławiony 15 października 1908 roku. W 1911 kuracja została podniesiona do godności parafii. 15 czerwca 1916 roku odbyło się poświęcenie kościoła. Proboszczowie w latach: 1896–1899 ks. Gustaw Chęciński (administrator), 1899–1901 ks. Gustaw Majs.

Fot. 4. Budynek plebanii, stan z 2018 roku.

Fot. 5. Budynek plebanii, stan z 2020 roku.

Fot. 6. Budynek plebanii, stan z 2021 roku.

Fot. 7. Panorama Koszęcina. I poł XX wieku. Z prawej strony widoczny budynek plebanii.

2. WIATROŁAP (ganek), PODMURÓWKA BUDYNKU, PARAPETY (sztuczny kamień).

Wiatrołap od strony ulicy powstał w latach 20-30 XX wieku. W przeszłości prawdopodobnie przynajmniej dwukrotnie był przekształcany. Zapewne w początkowym okresie była to forma otwarta przed drzwiami wejściowymi o szerokości około 1,5 m (podmurówka na której posadowiona była drewniana zabudowa). W miejscu przedłużenia tej murowanej konstrukcji widoczne jest pionowe pęknięcie części murowanej związane z brakiem dylatacji i brakiem powiązania na poziomie fundamentów. Z pierwszego okresu pochodzą płytki ceramiczne podłogi zachowane w starszej części konstrukcji. Pozostałą część podłogi stanowi wylewka cementowa. Schody zewnętrzne wykonane zostały z gotowych, prefabrykowanych elementów betonowych. Zapewne w II połowie XX wieku wymurowano boczne murki – balustrady.

Podmurówka budynku pierwotnie wykonana była z kamienia naturalnego (wapień?). W okresie późniejszym, wraz z podmurówką wiatrołapu, podmurówka budynku została wytynkowana i pokryta reliefem wgłębnym imitującym okładzinę z regularnych piaskowcowych bloków kamiennych. Od strony zachodniej w strefie podmurówki został odsłonięty pierwotny kamień naturalny. Struktura kamienia została oczyszczona a fugi uzupełnione.

Z okresu rozbudowy pochodzą również zewnętrzne parapety okienne. Wykonane zostały one jako gotowe odlewy ze sztucznego kamienia (zbrojone, cementowe) imitujące piaskowiec. Prawdopodobnie zastąpiły one pierwotne parapety z cegieł ułożonych na sztorc.

Wnioski, założenia konserwatorskie oraz zakres prac.

W ramach projektowanych prac zakłada się wykonanie i/lub naprawę izolacji pionowej. W miejscach zawilgocenia muru zewnętrznego budynku i werandy należy wykonać izolację pionową systemową na bazie szlamów hydrofobowych. Przed wykonaniem izolacji pionowej werandy zaleca się wcześniejsze rozebranie stopnic (gotowych elementów z betonu), co umożliwi dostęp do wewnętrznych ścian fundamentów schodów.

Wtórne murki balustrad schodów ze względu na stan techniczny zaleca się częściowo rozebrać. Stopnice schodów należy zdemontować i powtórnie osadzić na istniejącym fundamencie po wykonaniu izolacji fundamentów werandy. Balustradę zaleca się odtworzyć bez wtórnych donic.

Wtórne reperacje oraz luźne tynki cokołów trzech elewacji (elewacja północna, południowa, wschodnia) należy skuć i uzupełnić nowymi tynkami wapienno - cementowymi o kolorze i strukturze dobranej do tynków pierwotnych. Równocześnie należy odtworzyć układ boniowania w oparciu o zachowane pierwotne tynki.

Podmurówkę z kamienia naturalnego od strony zachodniej należy zachować w istniejącej formie. Powierzchnię kamienia należy oczyścić z zabrudzeń powierzchniowych metodą hydrodynamiczną z dodatkiem odpowiednich środków chemicznych lub detergentów. Ubytki fug należy uzupełnić trasową fugą elastyczną w kolorze dobranym do otoczenia.

Parapety ze sztucznego kamienia należy zachować i poddać konserwacji. Powierzchnię kamienia należy oczyścić z zabrudzeń powierzchniowych, wtórne reperacje usunąć a ubytki uzupełnić.

Metalowe elementy ozdobnych rozet (ankrowanie), zawiasy okien na parterze oraz porcelanowe izolatory po przewodach elektrycznych należy zachować, oczyścić z korozji i zabezpieczyć farbą antykorozyjną wysokocynkową w kolorze ciemno-grafitowym lub czarnym.

3. PROGRAM I PRZEBIEG PRAC KONSERWATORSKICH (izolacja, cokół, parapety)

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej obrazującej stan zachowania obiektu przed konserwacją zwracając szczególną uwagę na zniszczenia i brakujące elementy.
2. Ustawienie rusztowań umożliwiających swobodny dostęp do wszystkich detali architektonicznych ze sztucznego kamienia.
3. Oczyszczenie z produktów korozji odsłoniętych elementów metalowej konstrukcji i metalowych elementów przeznaczonych do zachowania.
4. Wstępna dezynfekcja obiektu. Jest to zabieg mający na celu zabezpieczenie przed rozprzestrzenianiem mikroflory podczas dalszych etapów prac. Zabieg wykonać należy preparatem biobójczym np. poprzez pędzlowanie lub natrysk.
5. Usunięcie wtórnych nawarstwień z powierzchni betonu i tynków. Powierzchnię detali architektonicznych i cokołu należy oczyścić z zabrudzeń powierzchniowych i pozostałości organicznych. Decyzję o rodzaju metody należy podjąć na podstawie prób wykonanych na obiekcie. Zaleca się metodę chemiczną na bazie gotowych preparatów lub odczynników chemicznych, słabe roztwory kwasu HF. Metoda oczyszczania powinna być sprawdzona i bezpieczna dla obiektu. Preparaty należy nakładać powierzchniowo w formie żelu poprzez pędzlowanie. Działanie chemiczne preparatów można wspomagać myjką ciśnieniową, wytwornicą pary wodnej oraz miękkimi szczoteczkami. Ciśnienie należy dobrać odpowiednio do właściwości mechanicznych czyszczonego materiału. Wtórne reperacje należy usunąć poprzez wykucie mechaniczne za pomocą narzędzi.
6. Wykonanie izolacji pionowej murów werandy. Izolację pionową fundamentów werandy należy wykonać za pomocą gotowych systemów do zabezpieczania budynków przed wpływem wilgoci i wody z gruntu. W tym celu po oczyszczeniu fundamentów należy zastosować system firmy Remmers MB 2K lub inny o podobnych właściwościach.
7. Miejsca, w których powierzchnia betonu i tynków wymaga rekonstrukcji (partie narażone na wypłukanie przez wody opadowe) należy dodatkowo oczyścić w celu usunięcia luźnych, nie związanych z podłożem fragmentów. Skorodowane elementy konstrukcji stalowej należy dodatkowo oczyścić poprzez, np. piaskowanie. W ostateczności dopuszcza się wykucie fragmentów żelbetu w zagłębieniach w celu naprawy zbrojenia.
8. Elementy metalowe na elewacji przeznaczone do zachowania (zawiasy, ozdobne ankry, porcelanowe izolatory) należy oczyścić z zabrudzeń powierzchniowych, produktów korozji i zabezpieczyć systemowymi farbami wysokocynkowymi w kolorze czarnym lub ciemno grafitowym.
9. Wzmocnienie strukturalne osłabionych partii sztucznego kamienia. Strukturę porowatego kamienia należy wzmocnić za pomocą preparatów krzemianowych poprzez pędzlowanie lub iniekcję.

W tym celu należy zastosować preparat na bazie estrów kwasu krzemowego lub inny o podobnych właściwościach.

10. Dezynfekcja obiektu. Właściwa dezynfekcja ma na celu usunięcie i zabezpieczenie przed szkodliwymi czynnikami mikrobiologicznymi dla obiektu. Do wykonania zabiegu można zastosować gotowe preparaty biobójcze, (metoda nakładania przez pędzlowanie). Jest to końcowa dezynfekcja i obejmować będzie swoim zakresem powierzchnię rzeźby i cokołu.

11. Pęknięcia podłoża (mur werandy) należy ustabilizować za pomocą prętów spiralnych i przemurować. Reperacja mniejszych spękań. Pęknięcia i odspojenia należy skleić żywicą, np., żywicą epoksydową. W przypadku pęknięć elementów konstrukcyjnych klejone spoiny należy wzmocnić metalowymi kotwami. W miejscach spękań dopuszcza się wzdłuż pęknięcia nawiercenie otworów co kilka centymetrów (np., zgodnie z wytycznymi ARDEX) a następnie pod ciśnieniem otwory wypełnić żywicą.

12. Zabezpieczenie konstrukcji zbrojenia. Ewentualne odkryte elementy stalowego zbrojenia po oczyszczeniu z produktów korozji i/lub wypłaskowaniu należy zabezpieczyć przed korozją, np. poprzez pokrycie elementów żywicą epoksydową ARDEX FB lub innym systemem o podobnych właściwościach.

13. Uzupełnienie ubytków sztucznego kamienia i tynków. Ubytki sztucznego kamienia należy uzupełnić kitami na bazie spoiw mineralnych, np. w oparciu o biały cement, wapno, kruszywo (wypełniacz) i pigmenty lub gotowymi zaprawami mineralnymi. Tynki należy uzupełnić tynkami wapienno cementowymi dobranymi do tynków pierwotnych.

Ostatecznie sposób uzupełnienia ubytków należy przyjąć po wykonaniu prób na obiekcie. Efekt końcowy opracowania powierzchni powinien być jak najbardziej zbliżony do oryginału.

14. Scalenie kolorystyczne powierzchni betonu i tynków. Scalenia kolorystyczne należy wykonać farbami laserunkowymi np. Keim Concretal Lasur rozcieńczonymi w stosunku np 1:2 z Keim Concretal Fixativ w odpowiednio dobranym kolorze do oryginału lub innymi o podobnych właściwościach.

15. Hydrofobizacja. Powierzchnię parapetów ze sztucznego kamienia należy zabezpieczyć przed bezpośrednim działaniem wody opadowej poprzez pokrycie lica preparatami hydrofobowymi np. Funcosil SNL – Remmers. W przypadku miejsc szczególnie narażonych na działanie wody; powierzchnie poziome należy zastosować preparat Funcosil WBS Grundierung lub innymi o podobnych właściwościach. .

16. Po wykonaniu prac konserwatorskich należy uporządkować teren wokół obiektu zapewniając spadki tak by woda opadowa możliwie najszybciej była odprowadzana od obiektu.

17. Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej. Po zakończeniu należy wykonać dokumentację opisową i fotograficzną z przebiegu prac.

4. ELEWACJE (cegłane), ODWODNIENIE DACHU I OBRÓBKİ BLACHARSKIE

Ze względu na częste deszcze o charakterze nawałnic dopuszcza się wymianę rynien i rur spustowych na nowe o większych przekrojach lub zastosowania koszy zlewowych pozwalających odebrać nadmiary wody w dłuższym okresie czasu. Istniejące obróbki blacharskie należy poddać reperacji lub wymianie na nowe. W miejscach elewacji ceglanej zalewanych przez wody opadowe należy uzupełnić ubytki wypłukanej fugi w celu powstrzymania dalszej degradacji murów. Cegły uszkodzone lub wypłukane należy wymienić na nowe o analogicznej do otoczenia kolorystyce i strukturze.

Opracował:
Konserwator Dziej Sztuki

Aleksander Harkawy

Fot. 8. Budynek plebanii, widok ogólny.

Fot. 9. Budynek plebanii, widok ogólny.

Fot. 10. Budynek plebanii, widok ogólny, wiatrołap.

Fot. 11. Budynek plebanii, widok ogólny, wiatrolap.

Fot. 12. Budynek plebanii, widok ogólny.

Fot. 13. Budynek plebanii, widok ogólny, wiatrołap.

Fot. 13. Budynek plebanii, widok ogólny, wiatrołap.

Fot. 14. Budynek plebanii, widok ogólny, wiatrolap.

Fot. 15. Budynek plebanii, widok ogólny, cokół.

Fot. 16. Budynek plebanii, widok ogólny, cokół.

Fot. 17. Budynek plebanii, widok ogólny, cokół.

Fot. 18. Budynek plebanii, widok ogólny, cokół.

Fot. 19. Budynek plebanii, wentylacja piwnicy.

Fot. 20. Budynek plebanii, podłoga w wiatrołapie.

Fot. 21. Budynek plebanii, podłoga w wiatrołapie.

Fot. 22. Budynek plebanii, podłoga w wiatrołapie.

Fot. 23. Budynek plebanii, podłoga w wiatrołapie.

Fot. 24. Budynek plebanii, podłoga w wiatrołaple.

Fot. 25. Budynek plebanii, schody zewnętrzne.

Fot. 26. Budynek plebanii, schody zewnętrzne.

Fot. 27. Budynek plebanii, schody zewnętrzne.

Fot. 28. Budynek plebanii, schody zewnętrzne.

Fot. 29. Budynek plebanii, schody zewnętrzne.

Fot. 30. Budynek plebanii, schody zewnętrzne.

Fot. 31. Budynek plebanii, parapety okienne.

Fot. 32. Budynek plebanii, parapety okienne.

Fot. 33. Budynek plebanii, parapety okienne.

Fot. 34. Budynek plebanii, parapety okienne.

Fot. 35. Budynek plebanii, parapety okienne.

Fot. 36. Budynek plebanii, elewacja ceglana i obróbki blacharskie.

Fot. 37. Budynek plebanii, elewacja ceglana i obróbki blacharskie.

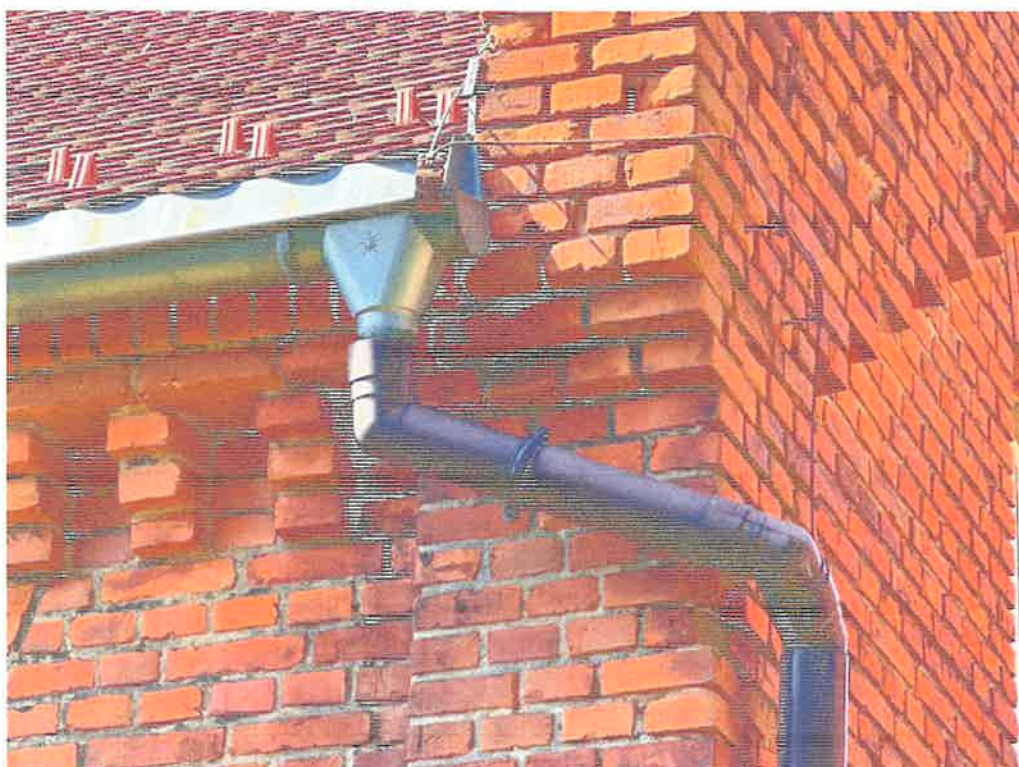
Fot. 38. Budynek plebanii, elewacja ceglana i obróbki blacharskie.

Fot. 39. Budynek plebanii, elewacja ceglana i obróbki blacharskie.

Fot. 40. Budynek plebanii, elewacja ceglana i obróbki blacharskie.

Fot. 41. Budynek plebanii, elewacja ceglana i obróbki blacharskie.

